

וכן העלה ידידי הרה"ג רבי אדיר כהן שליט"א בתשובה שנדפסה בס' גם אני אודך (מתשובותיו, ח"ב סי' טו). ע"ש. הנלענ"ד כתבתי והיעב"א.

וכ"כ בס' וזאת הברכה (פייט אות ו) בשם הגר"ח"פ שיינברג, ודימה הדבר למי שטועם את המאכל, שאינו חייב לברך עליו, וכמש"כ בש"ע (סי' רי ס"ב) הנ"ל.

משה שמואל דיין

סימן ט

בענין ברכת שהחיינו על חבירו כשרואהו עם מסיכה על פניו

בס"ד. יום חמישי י"ב סיון. 'שפת אמת תכון לעד' לפ"ק.

יעלה ויבוא ויגיע לכבוד ידידי הדגול רב הפעלים, מזכה הרבים, תהלתו בקהל חסידים, כש"ת הרב הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מח"ס גם אני אודך ושאר ספרים.

שמת, אא"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חוטמו, שיכולין להכירו שזהו, אבל לא ראוהו בפרצוף או שניטל חוטמו, אין מעידין עליו להשיא את אשתו, שמא אינו הוא. עכ"ל. ובגמ' שם תנו רבנן פדחת (מצח) ולא פרצוף פנים, פרצוף פנים ולא פדחת אין מעידין, עד שיהו שניהם עם החוטם. אמר אביי ואיתימא רב כהנא, מאי קרא, הכרת פניהם ענתה בס' (העידה בס', אלמא אין עדות בשאר הגוף, אלא בחיכר פנים. רש"י). אבא בר מרתא, דהוא אבא בר מניומי, הוה מסקי ביה דבי ריש גלותא זוזי, אייתי קירא (שעור) דבק בבלייתא (הדביק במעט מטלית בזויה. רש"י), דבק באפותיה (במצחו. רש"י).

שלא ראה את חבירו זה שלשים יום, עקב מגיפת 'קורונה' רח"ל, ועתה ראהו ושמח מאד בראייתו, אך דא עקא שראהו עם מסיכה על פניו (המכסה את פיו ואפו), ואנכי הסתר אסתיר פני, אם מברך עליו ברכת שהחיינו אם לאו.

ראיה מדברי הגמ' ביבמות דראיית הפנים היינו ראיית המצח עם הלחיים והחוטם

(א) ביבמות דף קכ תנן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם, אע"פ שיש סימנן בגופו או בכליו. ופירש רש"י (ד"ה אין מעידים) וז"ל על האיש

הנה מרן בש"ע (סי' רכה ס"א) כתב וז"ל
הרואה את חבירו לאחר שלשים יום,
אומר שהחיינו, ואחר שנים עשר חדש,
מברך מחיה המתים, והוא שחביב עליו
הרבה ושמח בראייתו. ע"כ. וכתב
המשנ"ב (שם סק"ב), שאם קיבל ממנו
כתב או שאנשים הודיעוהו משלומו, יש
דעות באחרונים, וספק ברכות להקל.
ע"כ. וכ"כ בתשו' שבט הלוי (ח"ה סוף
סימן כד) ובתשו' אז נדברו (ח"יד סוף סימן
לה). ע"ש. גם הגאון רבי אליהו חזן
בתשו' תעלומות לב (ח"ג בליקושים או"ח סי'
כד) נשאל אמאי לא נהגו לברך שהחיינו
בראיית חבירו שלא ראהו שלשים יום,
ולא לברך מחיה המתים על חבירו שלא
ראהו י"ב חדש. והשיב שבזמנינו שכלי
התקשורת גברו גם עצמו, בטלפון
ובטליגרף, ובתי הדואר הרבים בכל עיר
ועיר, בודאי שידע ששלום לחבירו,
אע"פ שלא ראה את חבירו, ולכן לא
צריך לברך שהחיינו, וכמש"כ החיד"א
בברכ"י (סי' רכה סק"ג) בשם מר זקנו
מהר"א אזולאי. עכת"ד. אולם מרן רבנו
הגדול זיע"א בתשו' יחיה דעת (ח"יד סי'
יו ד"ה אולם) העיר על דבריו, שלא נאמר
טעם זה אלא לענין ברכת מחיה המתים,
אבל לענין ברכת שהחיינו, אם לא ראה
את חבירו שלשים יום, אפילו אם קיבל
ממנו מכתב בתוך תקופה זו, הואיל
וחביב עליו ושמח בראייתו, צריך לברך
עליו שהחיינו בשם ומלכות, וכמש"כ
בתשו' הלכות קטנות (ח"א סי' רכ). וכתב
שכן מוכח מדברי מרן החיד"א בברכ"י
(שם). וכ"כ בס' בירך את אברהם (סי' סה
אות ג) ובערוה"ש (סי' רכה ס"ב). וכן כתבו
עוד אחרונים. ושוב הביא דברי המשנ"ב

ובירושלמי משמע דאחוטם קאי. תד"ה הכרת),
חלף קמייהו ולא בשקרוה (לא הכירוהו).
ע"כ. ומבואר דראיית הפנים היינו ראיית
המצח יחד עם הפרצוף פנים והחוטם.
וכתב רבינו ירוחם (נכ"ג ח"ג, דף קצו ע"ב)
בשם הרמ"ה, דהפרצוף פנים הם הלחיים
עצמם, ואין משגיחין לא על העינים ולא
על הפה. והובא בב"י (אהע"ז סי' יז סעיף כד).
וכ"כ התוספות יו"ט (שם פט"ז מ"ג) בשם
רבינו ירוחם. וכ"כ המאירי שם (ד"ה אמר
המאירי). ובירושלמי (שם פט"ז ח"ג) איתא
דפרצוף פנים הוא החוטם עם הלסתות.
ע"ש. ומעתה י"ל דכיון שהברכה על ראיית
חבירו היא מדין ברכות הראיה, א"כ כיון
שלא נחשב ראה אלא בראיית החוטם
והלחיים, אינו מברך עליו ברכת שהחיינו,
שהרי פניו מכוסות במסיכה, ואינו רואה
את חוטמו. ואמנם י"ל דשאני התם דמטעם
עדות אחינן עליה, דכל שלא ראה את פניו
בבירור, אינו יכול להעיד עליו שמת, כי
אפשר שטעה בדומה לו. ומשא"כ בנ"ד,
שהברכה היא על השמחה בראייתו, א"כ
י"ל דכיון שרואה אותו ומזהה אותו, ואף
מדבר עמו, ויודע בודאות שזה הוא ולא
אחר, ושמח מאד בקרבתו אליו, שפיר יכול
לברך עליו. אולם יש לדחות, דכיון דס"ס
תיקנו הברכה על ראיית הפנים, ואם אינו
רואה את החוטם, אינו נחשב לראיית
הפנים, וכמבואר מדברי הגמ' ביבמות שם,
א"כ יש לומר שאינו יכול לברך עליו.

**פלוגתת האחרונים בדין כתב לו
מכתב תוך שלשים יום אם מברך
עליו ברכת שהחיינו**

ב) אמנם יש מקום בראש לומר, דהאי
מילתא תליא בפלוגתא דרבוותא, כי

**לכאורה נראה דיסוד פלוגתייהו
הוא אם הברכה על הידיעה או על
השמחה בראיית פניו**

ג) ולכאורה י"ל ביסוד פלוגתת האחרונים הנ"ל, דתליא בגדר ברכת שהחיינו ברואה את חבירו אחר שלשים יום, אם הברכה היא על הידיעה ששלוש לחבירו, ולא ארע לו כל נזק, ומכל מקום תיקנו הברכה על הראיה, דומיא דברכת מחיה המתים, דאע"פ שהיא על הידיעה משלוש חבירו, מ"מ אינו מברך אלא בראיית פני חבירו, או שהברכה היא רק על ראיית פני חבירו, דבזה יש לו שמחה והתפעלות גדולה אחר שלא ראהו זה שלשים יום, ולכן תיקנו לו לברך עליו שהחיינו. ומעתה יש לומר, דהרב תעלומות לב ודעימיה ס"ל דהברכה היא על הידיעה משלוש חבירו, ולכן אם ידע משלומו, אינו מברך עליו בראייתו, אבל שאר האחרונים סברי מרנן דהברכה היא על עצם השמחה בראיית פניו, ולכן אע"פ שקיבל ממנו מכתב וכיוצא בזה, מ"מ אין שמחה גדולה יותר מראיית הפנים, ומשו"ה מברך עליו שהחיינו. ובזה ניחא דברי המשנ"ב והתעלומות לב הנ"ל, כי אע"פ שהאחרונים נחלקו לענין ברכת מחיה המתים, מ"מ ס"ל שגם ברכת שהחיינו נתקנה על אותו ענין, ולכן שפיר תליא דין זה בפלוגתת האחרונים לענין ברכת מחיה המתים. ולפי"ז יש לומר, דלדעת האחרונים דס"ל דהברכה היא על הידיעה, א"כ כיון שרואה ששלוש לחבירו, יש לברך עליו, אע"פ

הנ"ל, וכתב דבמחכ"ת לא דק שפיר, והמעייין באחרונים ישר יחזו פנימו שלא נחלקו אלא לענין ברכת מחיה המתים לאחר י"ב חדש, אבל לגבי ברכת שהחיינו, אע"פ שקיבל ממנו מכתבים ושמע משוב שלומו בתוך שלשים יום, לכל הדעות צריך לברך עליו שהחיינו כשרואהו לאחר שלשים יום, שאינה דומה שמיעה לראיה, שההתפעלות וההתרגשות הנפשית תהיה בראיית חבירו פנים אל פנים ביתר שאת וביתר עוז. והביא שכן העיר הגר"ש דבליצקי בס' זה השלחן (סי' רכה) על דברי המשנ"ב. עכת"ד. וכ"כ עוד בס' חזון עובדיה (ברכות עמי תכו) להעיר על דברי המשנ"ב. והביא שבס' זכרון משה לנכד החיד"א (בסוף הספר, זכרון בספר סי' רכה) העלה ג"כ שדין ברכת שהחיינו כברכת מחיה המתים, שאם קיבל מחבירו מכתב בתוך שלשים יום, אינו מברך. וכתב ע"ז, דליתא. וכן העלה עוד בספרו הליכות עולם (ח"ב עמי קפג והלאה). ע"ש. וע"ע בתשו' יחזה דעת (ח"ז סי' לג אות ג). [וכבר חזר בו מדבריו שם בספריו הנ"ל]. גם בס' הליכות שלמה (תפלה פכ"ג הערה 53) הביא בשם הגרש"ז אויערבאך, שכתב על דברי המשנ"ב הנ"ל, שהוא ט"ס, כי האחרונים דיברו לענין ברכת מחיה המתים, ולא על ברכת שהחיינו. ע"כ. וכן הלום מצאתי בס' ברכת ה' (חיד פ"ב הערה 146) שתמה כן על דברי המשנ"ב, וכתב שקרוב לוודאי שנפלה טעות בדבריו, ומקומם בס"ק ד בדין ברכת מחיה המתים. ע"ש.

היה שומע, ולכן נראה שלדעתם אין לברך ברכת שהחיינו בזמנינו כלל. וכ"כ בתשו' תעלומות לב (ח"ג בליקושים או"ח סי' כד) הנ"ל. ומכל שכן לפי דברי החסד לאלפים (שם אות טו) שכתב שבזמן הזה שגברה החנופה בעולם, ויש מי שנראה כאוהב, ובקרבו ישים ארבו, אין לברך ברכת שהחיינו בשם ומלכות, אא"כ על מי שהיה בדרך וחזר. וכ"כ הגרי"ח בבא"ח (פרשת עקב אות יד), שכעת לא נהגו לברך שהחיינו בשם ומלכות, ויש טעם למנהג. ע"כ. וכנראה כוונתו לטעם הנ"ל. וכ"כ בתשו' יחזק דעת (ח"ד סי' יז) ובס' ברכת ה' (ח"ד פ"ב הערה 145) בדעת הגרי"ח. ע"ש. והן אמת כי בתשו' שבות יעקב (ח"כ סי' לה) כתב שגם סומא מברך ברכות הראיה, כיון שהם בראיה אצל אחרים. ע"ש. ולפי"ז כ"ש בנ"ד, שמברך עליו שהחיינו, שהרי בידו לראותו ע"י שיסיר המסוה מעל פניו. אולם באמת לא נקטינן כדבריו, וכמבואר בתשו' יחזק דעת (ח"ד סוף סימן יז בהערה ד"ה ויש). וכ"כ בס' ברכת ה' (שם סעיף לא). ע"ש. ולכן נראה לפע"ד, שאם המסיכה מכסה את חוטמו, לא יברך עליו ברכת שהחיינו, דכיון שאינו רואה את כל פניו, מסתמא חסר לו בשמחה מראיתו, וגם אפשר שאינו נחשב שרואה את

שאינו רואה את כל פניו.^א אבל לדעת רוב האחרונים דסברי מרנן דברכת שהחיינו היא על ראיית פני חברו, א"כ י"ל דכיון שאינו רואה את עיקר פניו, דהיינו הלחיים והחוטם, אינו יכול לברך עליו שהחיינו, כיון שהברכה נתקנה על השמחה בראיית הפנים, והרי אינו רואה את פניו.

נראה שלא יברך עליו אם פיו ואפו מכוסים לגמרי, אלא יבקש ממנו שיוריד המסיכה

(ד) ומעתה נראה, דכיון דנקטינן דברכת שהחיינו ברואה את חברו, נתקנה על השמחה בראיית פניו, וכמו שהסכימו רוב האחרונים הנ"ל, א"כ בעינן שיראה פניו ממש. ובפרט דספק ברכות להקל. ומה גם שנראה לפע"ד, שלדעת האחרונים דס"ל דהברכה היא על הידיעה, בזמנינו אין לברך ברכה זו כלל, שהרי עם התפתחות הטכנולוגיה, כלי התקשורת והטלפונים, אשר בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם, הנוטע און 'הלו' ישמע, אם יוצר עין 'הלו' יביט, א"כ ודאי שמע משלום חברו, ואפילו אם לא שמע ממנו, בידו הדבר לשמוע ממנו בכל עת שיחפוץ, וגם אם היה קורה עמו איזה דבר, ודאי

א. וכיוצא בזה כתב בתשו' ים הגדול (סוף סימן כד), שהשומע קולו של חברו בטלפון או ברדיו (בשידור חי), מברך עליו שהחיינו אם עברו עליו שלשים יום שלא ראהו, משום דמידי הוא טעמא אלא משום חביבות ושמחה, ה"נ בשמיעת קולו שיודע משלומו, נחשב כראיה וכו'. והובא בתשו' יחזק דעת (ח"ד סוף סימן יז בהערה ד"ה ויש). וע"ש. ולפי האמור יש סיוע לדבריו מדברי האחרונים הנ"ל, דכיון שהברכה היא על הידיעה משלום חברו, א"כ גם בכה"ג שיודע משלום חברו, ויש לו שמחה מכך, מברך עליו שהחיינו. וע"ע בתשו' ים הגדול (שם). ודו"ק.

ה) ותצא דינא שהרואה את חבריו (או אביו ואמו ושאר קרוביו) החביב עליו, ושמח מאד בראייתו (אחר שלשים יום שלא ראהו), כשמסיכה עטויה על פניו, ומכסה את פיו ואפו, נראה שלא יברך עליו שהחיינו, אלא יבקש מחבריו (או שאר בני אדם כנ"ל) שיסיר את המסוה מעל פניו, ויברך עליו בשם ומלכות. ויש נוהגים לא לברך ברכה זו כלל מכמה טעמים. ולכן אם יכול לקחת פרי סמוך ונראה לראיית חבריו (או אביו ואמו וכיוצא בזה), תבא עליו ברכה, אבל מעיקר הדין רשאי לברך, אם יודע בעצמו שהוא שמח מאד בראייתם. הנלענ"ד כתבתי והיעב"א.

פניו, כיון שהפנים היינו הלחיים והחוטם וכמשנ"ת. ובפרט דהוי שמחה שיש בה תוגה, שאינו רואה את פניו המאירים של חבריו. נמיהו נראה, שאם ראה אותו בתוך שלשים יום עם מסיכה, ואחר שלשים יום ראהו בלי מסיכה, לא יברך עליו שהחיינו, דכיון דס"ס ראהו, אין שמחתו שלימה עתה, וכמו שכתבתי כיוצא בזה בקונטרס קרן אור פני משה (מהדורה שניה סי' כ אות ד), ושכן צדד בס' הלכה ברורה (סי' רכה בבירור הלכה סוף סק"ז). ע"ש. אמנם יש פתרון פשוט, שחבריו יסיר את המסוה מעל פניו, ויראה פניו במלואם וישמח בהם, ויברך עליו ברכת שהחיינו.

משה שמואל דיין

סימן י

בדין ברכת שהחיינו על בניית בית הכנסת חדש

בס"ד. יום חמישי ח' תמוז. 'בשובה ונחת תושעון' לפ"ק.

לכבוד ידידי הדגול כש"ת הרב הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.
מח"ס גם אני אורך ושאר ספרים.

שהחיינו או הטוב והמטיב, ואם יש חילוק בין מבנה קבע כבנין, למבנה ארעי כגון קראוון. וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

שלום וברכה. אבא היום אל העין על דבר שאלתו בדין ציבור שקיבלו מבנה בית הכנסת חדש, אם יברכו עליו